

D • N
14/3 1949

Dansk diskussion kring Atlantpakten

Under rubriken "Den tysta riksdagen" klagade den danska Politiken häromdagen över att någon parlamentarisk debatt icke föregått regeringens beslut att förhandla om anslutning till Atlantpakten. "Det är ju just demokratiens styrka att folket genom öppna debatter i riksdagen får reda på vad regering och riksdag beslutar och varför de beslutar detta", skriver tidningen. Den har alldeles rätt. Men det bör tillfogas att en riksdagsdebatt icke behöver vara en öppen debatt. Tvärtom: de svenska riksdagsförhandlingarna i utrikesfrågor sedan ett år tillbaka har illustrerat satsen om ödens förmåga att dölja tankarna. För att stödja försöken att bilda ett skandinaviskt försvarsförbund har man underlåtit att öppet deklarerat sympatierna för en samverkan väster ut. Denna förställda taktiska position har bidragit att ge en skev föreställning om den svenska representationens verkliga inställning. Och den har, vad som är värre, bundit de uppträdande vid tankegångar och framför allt vid formuleringer och slagord som icke avspeglar deras uppriktiga ståndpunkt. Debatten har varit öppen såtillvida som den varit offentlig, men den har icke varit ärlig — och det är de offentligt förkunnade men taktiskt utformade fraserna som nu försvårar ett redbart meningsutbyte och en politisk nyorientering.

Den danska opinionen både i riksdagskretsar och inom folket är i själva verket rätt väl känd. Inom högern och "vänstern" är

sedan länge en överväldigande majoritet inställd på en bestämd västorientering. Denna ståndpunkt har också varit starkt företrädd inom socialdemokratien och tycks numera vara dominerande; sedan de skandinaviska förhandlingarna spruckit och den danska regeringen ändrat kurs har både riksdagsmän och valmän i massa gått över till västlinjen. Det enda demokratiska parti som ännu står fast vid neutralitetsideologin och isolationismen är den radikala vänstern, det minsta av dessa partier.

I fråga om de bestämmande motiven är läget inte så kartlagt. Utrikesminister Rasmussens tal för några dagar sedan var klart men torftigt; någon nyanserad bild av den nya ståndpunkten gavs inte. Genom den danska pressen och genom enskilda samtal kan mera upplysning vinnas, även om det förblir vanskligt att fälla bestämda omdömen. I huvudsak är helt naturligt den danska västorienteringen betingad av alldeles samma skäl som anförts för motsvarande ståndpunkt i Sverige. Man vill säkra freden genom demokratiernas organisation till gemensamt försvar, man vill ha trygghet mot isolerade angrepp och visshet om förberedd och därmed så långt möjligt effektiv hjälp. På ett par punkter är dock denna uppfattning något annorlunda utformad än hos oss.

Atlantpakten är ett medel att trygga freden, därom är alla ense. Denna effekt kan dock pakten inte få med mindre den skapar ett starkt försvarssystem, helst ett sådant system som gör det möjligt att avvärja angrepp mot vilket som helst av de anslutna länderna. Vad Danmark beträffar står emellertid vad man kan kalla den allmänt fredstryggande effekten av ett förbund mera i förgrunden än på annat håll; möjligheten för den stora alliansen att verksamt skydda Danmark framhåvs inte i debatten. Ingenting är mera förställigt: inom en nära framtid kan skyddet för Danmark inte tänkas bli tillräckligt starkt för att omöjliggöra en invasion, och därför ser man huvudsaken i Atlantpaktens förmåga att över huvud hindra krig. Om krig utbryter, blir Danmarks läge än värre än Norges och Sveriges, det är alla på det klara med, en rysk ockupation av hela eller en stor del av Danmark kan med all sannolikhet inte förhindras. Nära denna nyansskillnad mellan dansk och svensk argumentation tor västorientering stå en annan. Känslan av solidaritet med Västern och framför allt det moraliska kravet på att omätta denna känsla i handling är starkare än hos oss. Här är erfarenheterna från kriget avgörande. I Sverige har denna tankegång knappast skymtat i debatten — och därom är intet att säga, ty de rena intresse-skälen för en västsamverkan är i och för sig tillräckliga.

Isolationismen är koncentrerad hos den radikala vänstern. En förskjutning torde vara på väg även inom detta parti — därom vittnar bland annat några inlägg i Politiken —, men det stora flertalet har ännu inte ändrat sig. Även på denna sida är motiveringen i huvudpunkterna av samma art som hos oss. Vi kommer antagligen att angripas, även om vi förblir neutrala, men sluter vi oss till Atlantpakten, är angreppet säkert — det är kanske det mest använda argumentet. Men härtill knytes sympunkter som är speciella för dansk radikalism och knappast någonsin kommer fram i vårt land. Ännu finns radikaler som uttalar sin glädje över att Danmark var försvarslost 1940 och därför ockuperades utan strid. Varför inte låta ryssarna skrida till en liknande ockupation vid krig i förvisning om att Danmark efter några månader eller några år skulle bli befriat; bleve inte ockupationen i så fall mildare än vid motstånd? Varför med stora kostnader bygga upp ett försvar vars insatser i varje fall inte kan få större betydelse? Till dessa défaitistiska tankar sällar sig kvardröjande föreställningar om rysk fredlighet och om de små ländernas roll som förmedlare mellan öst och väst. Även om dylika sympunkter nästan aldrig offentlig redovisas, bildar de hos många en bakgrund för de mera gångbara argumenten.

De skäl som anförts i dansk diskussion är i det hela inte ägnade att stödja den svenska isolationismen. Tvärtom, den överväldigande majoriteten har i Danmark gått över på västlinjen av grunder som är tillämpliga även hos oss. Och flera av de motiv som verkar inom den snabbt uppluckrade danska isolationismen saknar bärighet hos oss. De propagandister som först förkunnat att Norge och Danmark inte skulle söka anslutning till väster och som sedan, när verkligheten dementerat deras önskedrömmar, talar om Norges och Danmarks "speciella förhållanden" rör sig nu, liksom för några månader sedan, med godtyckliga antaganden. Vad som gäller Norge och Danmark gäller i det huvudsakliga och avgörande även oss.